

Innledning

Den kanadisk-amerikanske sosiologen Erving Goffman (1922–1982) har i de siste årene blitt vist en fornyet interesse både av studenter og etablerte forskere i sosiologien. Dette gjenspeiles i en rekke bokutgivelser de siste årene om Goffmans sosiologi (se for eksempel: Fine & Smith 2000; Jacobsen & Kristiansen 2002, 2004; Kim 2003; Treviño 2003) og kan muligens forklares med at sosiologien kan se ut til å ha nådd et metningspunkt når det gjelder de ”store” sosiologiske perspektivene og igjen søker mot kvalitativ sosiologisk hverdagsforskning (Jacobsen & Kristiansen 2004:7). For det var de hverdagslige og tilsynelatende trivielle møtene mellom mennesker som opptok Goffman. Kanskje er det også hans unike evne til å produsere verdifull sosiologisk viten om de mest banale hverdagshandlinger som har skapt interessen for hans forfatterskap. Hele Goffmans forfatterskap handler om ansikt til ansikt-samhandling. Tross tekstenes umiddelbare tilgjengelighet i skrivestil og den tematiske kontinuitet i fokus på samhandling, har det imidlertid vist seg å være vanskelig å sette en faglig merkelapp på Goffman. I ulike fagdisipliner har det hersket uenighet om hvorvidt Goffman først og fremst kan regnes som sosiolog, sosialantropolog eller sosialpsykolog. Innenfor sosiologien har det i tillegg vært faglig strid om hvilken fagtradisjon Goffman hører hjemme i. I denne diskusjonen synes det imidlertid å være enighet om at det går et markant skille mellom den tidlige og den sene Goffman. I tidlige deler av hans forfatterskap, som *The presentation of Self in Everyday life* (1959) og *Interaction Ritual* (1967), var Goffman sterkt inspirert av Émile Durkheims ritualteori og dermed også av mer makroorienterte analyser (Collins 1994, 1988). I senere deler av hans forfatterskap, som *Frame Analysis* (1974) og *Forms of Talk* (1981), tar analysene en vending og hans diskusjoner om rammer og språkhandlinger kan delvis ses som en kritikk av den mikrososiologien han ofte plasseres innenfor som etnometodologi og symbolsk interaksjonisme (Collins 1994). I innledningen til Goffman-antologien *Social samhandling og mikrosociologi* (2004) skriver Jacobsen og Kristiansen at de betrakter Goffman som en eklektisk hybrid mellom Durkheims forståelse av ritualer, regler og moral og Simmels forståelse av de mikroskopiske veksel-

virknings generering av samfunnet (Jacobsen & Kristiansen 2004:12). Noe av utfordringen bak det å sette en sosiologisk merkelapp på Goffman ligger kanskje i at Goffman selv var en uttalt og bevisst eklektiker som fant inspirasjon hos vidt forskjellige tenkere og teoretiske perspektiver (se for eksempel: Drew & Wootton 1988). Han gjorde det også til sin særegne stil å plukke og importere elementer og bruddstykker fra forskjellige tradisjoner. Flere har kritisert Goffman for dette. Samtidig er det mange som i ettertid har ment at nettopp dette har vært avgjørende for hans suksess og mulighetene til tverrfaglig anvendelse av hans forfatterskap. Goffman skal angivelig ha ment at man ikke kan fange nyansene og dybden i menneskers sosiale liv med ett perspektiv hvis man ønsker å forstå den sosiale verdens mangfoldighet og kompleksitet (Jacobsen & Kristiansen 2002).

Goffman rettet altså oppmerksomheten mot hverdagslivet og den dagligdagse samhandlingen mellom mennesker. Hans egen empiriske forskning spenner vidt og omfatter blant annet studier av samhandlingen i et øysamfunn, på et psykiatrisk sykehus, rundt et rulettbord i Las Vegas og i storbyens offentlige rom. Ved siden av hans egne feltarbeid hentet Goffman anekdoter og eksempler fra både fiktive og virkelige historier i samfunnet ellers. Med unntak av et foredrag om feltarbeid, som ble publisert etter hans død (Goffman 1989), uttalte Goffman seg sjelden eksplisitt om sin metode. Han var likevel det vi gjerne kaller en klassisk feltarbeider som vektla langvarige feltarbeid basert på deltakende observasjon. Han framhevet at det å bli en mest mulig vanlig og likeverdig deltaker og innbygger i det samfunn du studerer, er viktig for å forstå det. "Du bør føle at du kan slå deg ned og glemme at du er en sosiolog", sa han (Goffman 1989:130 [vår oversettelse]). I dette nummeret av *Sosiologi i dag* har vi samlet tre artikler som på litt ulik måte tar for seg Goffmans sosiologi. En artikkel drøfter Goffmans metaforer som en metodologisk tilnærming og to av artiklene har utgangspunkt i egne feltarbeid og anvender Goffmans begreper om relasjoner og samvær i fortolkning av empirien.

I artikkelen "Goffmans metaforer" retter Michael Hviid Jacobsen og Søren Kristiansen søkelyset på metodologiske sider ved Goffmans sosiologi. Forfatterne påpeker at de fleste som har anvendt Goffman har vært opptatt av hans teorier, og i liten grad av hans metodologiske tilnærming. De viser til tre generelle metaforer som Goffman benyttet seg av i sitt forfatterskap – teatret, ritualet og spillet. De beskriver hans kritikk av samtidens positivistiske og behavioristiske metoder, og omtaler Goffmans metodologiske tilnær-

ming som ”rekontekstualiserende metode” eller ”metaforisk gjenbeskrivende metode”. Metaforene tas fra en sammenheng og rekontekstualiseres inn i en annen ramme for å øke vår forståelse av samfunnslivet. Artikkelen viser hvordan Goffman arbeidet med metaforer i sine studier og vurderer den vitenskapelige gevinsten ved denne metodologien.

Astrid Skatvedt bygger i artikkelen ”Det vakre i det alminnelige” på data fra sitt feltarbeid på en behandlingsinstitusjon for voksne rusmisbrukere. Her fokuseres det på en type samhandlingssituasjoner som tilsynelatende kan virke uviktige og svært alminnelige, men som kan berøre, skape følelser og fremstå som identitetskonstruerende. Forfatteren bruker begrepet ”kjærlighetsbærende” om disse samhandlingssituasjonene. Skatvedts feltarbeid er i tradisjonen fra Goffmans studie i *Asylums* (1961), og har videre likhetstrekk med norske studier som Löchens *Idealer og realiteter i et psykiatrisk sykehus* (1984), Mathiesens *Defences of the weak* (1965) og Albums *Nære fremmede* (1996).

Carl Cato Wadel tar i artikkelen ”Om å lede seg selv sammen med andre - Selvledelse i medarbeidersamhandling” utgangspunkt i en studie av medarbeidersamhandling i Oljedirektoratet. Selvledelse er et begrep som brukes om medarbeiderens evne til å organisere sitt eget arbeid. Begrepet har vært i økende bruk etter hvert som bedrifter og andre organisasjoner har avhierarkisert og innfører mer teambaserte organisasjonsformer. Wadel mener at de rådende teorier om selvledelse innenfor organisasjons- og ledelseslitteratur er mangelfulle. Han viser i artikkelen at disse teoriene kan suppleres med innsikter fra samhandlingsteori i tradisjonen fra Erving Goffman.

Til slutt i dette nummeret behandles Willy Pedersens bok ”Nye seksualiteter” i en bokanmeldelse av Agnes Bolsø.

Referanser

- Album, D. (1996). *Nære fremmede. Pasientkulturen i sykehus*. Otta: Tano.
- Collins, R. (1994) *Four Sociological Traditions*. Oxford: Oxford University Press.
- Collins, R. (1988) *Theoretical Sociology*. New York: Harcourt Brace Janovich Publishers.
- Drew, P. & Wootton, A. (1988) ”Introduction”. I: Drew, P. & Wootton, A. (eds.) *Erving Goffman. Exploring the Interaction Order*. Cambridge: Polity

Press.

Fine, G. A. & Smith, W. H. (2000) *Erving Goffman*, Bind 1–4. London: Sage Publications.

Goffman, E. (1959) *The presentation of Self in Everyday life*. Harmondsworth: Penguin Books.

Goffman, E. (1967) *Interaction Ritual: Essays on Face-to-face Behaviour*. New York: Anchor Books.

Goffman, E. (1974) *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. New York: Harper & Row.

Goffman, E. (1981) *Forms of Talk*. Oxford: Basil Blackwell.

Goffman, E. (1989) "On fieldwork". I: *Journal of Contemporary Ethnography*, Vol. 18, No. 2, July 1989 123–132. New York: Sage Publication.

Jacobsen, M. H. & Kristiansen, S. (2002) *Erving Goffman – sociologien om det elementære livs sociale former*. København: Hans Reitzels Forlag.

Jacobsen, M. H. & Kristiansen, S. (2004) "Social samhandling og mikrosociologi". I: Goffman, E.: *Social samhandling og mikrosociologi*. København: Hans Reitzels Forlag.

Kim, K. (2003) *Order and Agency in Modernity: Talcott Parsons, Erving Goffman, and Harold Garfinkel*. New York: State University of New York.

Löchen, Y. (1984) *Idealer og realiteter i et psykiatrisk sykehus*, 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Mathiesen, T. (1965) *The Defences of the Weak. A Sociological Study of a Norwegian Correctional Institution*. London: Tavistock.

Treviño, A. J. (ed.) (2003) *Goffman's Legacy*. New York: Rowman & Littlefield.